

DE SAMVIRKENDE FAGFORBUND GENNEM 25 AAR

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening d. 26. Oktober 1922

af J. A. Hansen,

Formand for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund.

Man har anmodet mig om i Aften at sige noget om De samvirkende Fagforbund gennem 25 Aar, og det skal jeg gøre et Forsøg paa at efterkomme, idet jeg dog først gør opmærksom paa, at der her ikke kan være Tale om noget, der ligner en Beretningsaflæggelse eller blot et Foredrag, der paa indgaaende Maade giver et Billede af den store og for hele vort Land og dets Økonomi saa betydningsfulde Bevægelse, som Fagforeningsbevægelsen er. Jeg maa altsaa nøjes med at tale i al Almindelighed om nogle Hovedpunkter vedrørende De samvirkende Fagforbund og Fagbevægelsen som Helhed.

Da nu De samvirkende Fagforbund hverken er opstaaet af Kaos eller af intet, vil det være naturligt at begynde med nogle orienterende Bemærkninger om det, som var før Dannelsen af denne Centralorganisation, som startedes ved et Delegeretmøde, der strakte sig over den 3., 4. og 5. Januar 1898. De Delegeredes Antal var 405, og disse repræsenterede tilsammen ca. 70000 fagorganiserede Arbejdere.

De første Fagforeninger dannedes her i Danmark i 1871, nemlig Skibstømrernes, Tobaksarbejdernes og Hus-tømrernes. Før den Tid havde kun Typograferne en Fagorganisation, bestaaende af lidt over 300 Medlemmer,

men i Aarene 1872, 1873 og 1874 tog det nogen Fart med Dannelsen af Fagorganisationer, idet der i disse Aar oprettedes henholdsvis 3, 9 og 6 Fagforeninger med henholdsvis 302, 1052 og 310 Medlemmer.

Vi vil et Øjeblik se paa, hvad det var, som bevirkede disse Organisationers Dannelse. Først og fremmest er det den opdukkende Industri, som allerede i Begyndelsen af og i første Halvdel af det 19. Aarhundrede i betydelig Grad var under Udvikling i England. Der gøres allerede i Slutningen af 60'erne Forsøg med at faa den engelske Form for Organisation til at brede sig til Kontinentet, og disse Forsøg var heller ikke helt resultatløse, men det er dog først efter den fransk-tyske Krig 1870—71 og den derpaa følgende Milliardbevægelse med tilhørende Spekulationer, at der kommer Fart i de sociale Rørelser.

De paafølgende Aar efter 1874 staar nærmest i den økonomiske Nedgangs Tegn, og først i 1880 er der her i Danmark atter økonomisk Fremgang at notere, en Fremgang, der synes at kulminere i 1884—85. Førstnævnte Aar havde vi Bødker-Lockout, og i 1885 den historisk velbekendte, omfattende Smede-Lockout, hvor Jernindustriens Arbejdsgivere paa den mest haardhændede Maade modsatte sig Svendenes Krav her i København om en Minimalløn paa 27 Øre. Det lykkedes saa temmeligt at faa ødelagt Smedenes Organisation. Personlig har jeg kendt en Del af de Arbejdere, som var Ofre for dette Forsøg paa at faa en Indflydelse paa Lønforholdene. Det var ikke faa Arbejdere, som blev fuldkommen ruinerede, og endnu i Vinteren 1887, da jeg kom til København som ganske ung Svend, forefandt jeg ganske usle Tilstande i Faget, hvis Udøvere befandt sig paa et fuldkomment Sultniveau; der var hverken til ordentlig Føde eller til nødvendige Klæder, og de Boliger, hvor navnlig de gifte Arbejdere holdt til Huse, i Saxogade-Kvarteret og Nordvestvej-Kvarteret, er ogsaa velkendte. Man byggede i de Tider Boliger for Arbejdere, som kun var i Stand til at betale

en halv Snes Kroner om Maaneden i Husleje, og Boligerne var derefter.

Paa Arbejdspladserne var den Tone, som herskede fra Arbejdsgivernes Side, ofte meget brutal, og de usle Tilstande førte til, at Arbejderne ofte stod indbyrdes uenige, og de svageste iblandt dem maatte „bære Løjerne oppe“.

Der var dog stadig nogle faa, som var klar over Nødvendigheden af Fagforeningsbevægelsens Udvikling, om det skulde være muligt for Arbejderne at værgе sig imod fuldstændig Nedtrykning, og i 1886 havde man faaet en skandinavisk Arbejderkonference i Stand i Gøteborg. Her var Danskerne de talrigst repræsenterede, og her drøftede man og klarlagde et ret omfattende Program for Fagforeningernes Virksomhed for at forbedre Arbejdernes Kaar. Efter Hjemkomsten fra denne Kongres oprettedes Centralorganisationen i sin første Form, kaldet „De samvirkende Fagforeninger“, som vel var en københavnsk Sammenslutning, men som i Kraft af Forholdene faktisk blev en Slags Centralorganisation for hele Landet. Dette støttedes bl. a. derigennem, at Organisationerne ude i Landet havde Adgang til en vis Repræsentation ved De samvirkende Fagforeningers „Aarsmøder“.

Med Hensyn til Medlemsbevægelsen indenfor Fagforeningerne i de følgende Aar er det noget vanskeligt at danne sig en Mening; der manglede endnu en Plan over det hele. Der foreligger ganske vist Oplysninger om, hvormange Fagforeninger der er dannet Aar for Aar, og her staar i den følgende Tid 1890 højest. Der dannedes dette Aar 76 Fagforeninger med 1478 Medlemmer. En Undersøgelse af de samtidig herskende økonomiske Forhold i Landet viser bl. a. Vanskeligheder for Skibsfarten, vanskelige Pengeforhold med deraf følgende Falliter. Det er derfor ikke usandsynligt, at Nedgangskonjunkturerne paa dette Tidspunkt har været medvirkende til, at Ar-

bejderne i forøget Grad slutter sig sammen i Fagorganisationer.

De følgende Aar viser nogen Nedgang i Antallet af oprettede Foreninger, medens Tallet paa dem, der organiserer sig, stadig er i Stigen. I 1892 er der dannet 57 Foreninger med 1941 Medlemmer, i 1894 gaar Tallet ned til, at der kun dannes 51 Fagorganisationer, men med 2941 Medlemmer. Først i 1895 kommer der imidlertid større Fart i Arbejdernes Sammenslutning. Der dannes dette Aar 104 Fagforeninger med 2265 Medlemmer, i 1896 163 med 3339 Medlemmer. Saa er der atter nogen Dalen, men derefter nærmer vi os Tidspunktet for Dannelsen af De samvirkende Fagforbund, fra hvilket Tidspunkt der er fyldigere Oplysninger om Forskydningerne i Medlemstallene.

Som allerede nævnt, oprettedes De samvirkende Fagforbund i de første Dage i Aaret 1898. Oprettelsen var forberedt paa en Kongres i Stockholm Aaret forud, hvor man havde besluttet at følge Linien: Oprettelse af Landsforbund i de enkelte Industrier og Haandværk. Man var nærmest for Industriforbund, saaledes som man allerede den Gang havde indrettet sig i forskellige Fag.

D. s. F. oprettedes med et Medlemsantal paa 50939, og dette Tal steg nogenlunde jævnt med en lille Nedgang i den daarlige Periode, 1901, 02, 03, til ca. 63000, men steg de følgende 4 Aar til 90806, altsaa en Stigning i Løbet af de første 10 Aar paa 39867 Medlemmer.

Det manglede ved Oprettelsen ikke paa Meningsforskkel indenfor Fagforeningernes Ledelser med Hensyn til det formaalstjenlige i at oprette en saadan Centralisation: en ikke ubetydlig Minoritet var for at nøjes med et Sekretariat; fra Formændene for 4 af de største Forbund, Arbejdsmændene, Hustømrerne, Murerne og Smedene, forelaa Forslag i saa Henseende, men det gled forholds-

vis hurtigt ud af Debatten, og Oprettelsen af De samvirkende Fagforbund, saaledes som vi nu har kendt dem gennem et kvart Aarhundrede, vedtoges saa temmelig enstemmig.

Hvad der efter min Mening i høj Grad bidrog til, at man saa forholdsvis let naaede til Enighed om Oprettelsen af en Centralorganisation med en fast Ledelse og baseret paa obligatorisk Understøttelse under Konflikter, var Dannelsen af Arbejdsgiverforeningen af 1896.

Oprettelsen af Arbejdsgivernes Hovedorganisation førte nemlig en Ændring med sig i Arbejdsgivernes Forhold til Arbejdernes Organisationer. Medens man tidligere havde staaet ret frit med Hensyn til at kunne snakke sig til Rette Parterne imellem, saa afviste Arbejdsgiverne nu ofte Forhandling og henviste til Arbejdsgiverforeningen.

Arbejdsgiverne opnaaede ikke sjældent derved en i alt Fald foreløbig Afvisning af Kravene, Fagforeningerne stillede overfor en ny Situation, der nødvendigvis maatte føre Tanken hen paa Dannelsen af en Hovedorganisation ogsaa for Arbejderne for at kunne modvirke de nye Vanskeligheder, som ikke mindst opstod derved, at Arbejdsgiverforeningen ved sine Love i væsentlig Grad begrænsede sine Medlemmers Handlefrihed paa samme Tid, som man krævede Voldgift. Karakteristisk for Datidens Opfattelse af Forholdene er deres Loves § 9, som havde følgende Ordlyd:

„Under de til Arbejdsgiverforeningen knyttede Foreninger maa ingen Uenighed mellem Arbejdsgiver og Arbejder vedrørende Arbejdsforholdet (herunder indbefattet bl. a. Betalingen for Arbejdet og dets Udførelse) foranledige Arbejdsstandsning fra nogen af Siderne, men saadanne Uenigheder skulle stedse afgøres enten ved Forlig eller Voldgift“.

Hvis disse Bestemmelser ogsaa havde været godkendt af Arbejderne, var jo i Virkeligheden Arbejdsstandsninger

med det samme fuldkommen afskaffede. I de samme Loves § 10 hedder det da ogsaa, at

„Saavel Arbejdsgivere som Arbejdere ere pligtige at lade ethvert Stridsspørgsmaal vedrørende Arbejdsforholdet afgøre paa den i § 9 angivne Maade, med mindre det paagældende Fags lokale Arbejdsgiver- eller Arbejderorganisations Bestyrelse maatte skønne, at det omhandlede Stridsspørgsmaal ikke i Følge sin Natur egner sig til Afgørelse ved Voldgift . . .

Saavel Arbejdsgivere som Arbejdere ere pligtige til uvægerlig at efterkomme enhver lovlig afsagt Voldgiftskendelse“.

De samme Love indeholdt en § 11 med Bestemmelse om Oprettelse af en permanent Arbejdsdomstol, bestaaende af 7 Medlemmer, hvoraf de 2 skal vælges af Arbejdsgiverforeningen, de 2 af De samvirkende Fagforeninger. Disse 4 vælger i Forening andre 2, som, hvis der ikke opnaas Enighed, iøvrigt vælges af Indenrigsministeriet. Det 7. Medlem, der skal være Jurist og fungere som Domstolens Formand, udnævnes af Justitiarius i Højesteret.

Det vil heraf ses, at Arbejdsgiverforeningen havde indrettet sin Organisation med praktiske Bestemmelser til Varetagelse af sine egne Interesser. I den Domstol, som der her er Tale om, er det let at se, at Arbejdernes Interesser er placeret i afgjort Mindretal, men samtidig forfægtede Arbejdsgiverforeningen altsaa Princippet om Voldgift og „ingen Arbejdsstandsninger“, og Arbejdsgiverforeningens Bestræbelser satte sit Spor i Forliget af 8. September 1897, som danner Afslutningen paa Smede-Lockouten det nævnte Aar. I dette Forligs Punkt 5 staar der, efter at det i sammes Pkt. 4 er slaaet fast, at de mellem Fabrikanterne og Forbundet gældende Voldgiftsregler udvides til ogsaa at gælde for Grov- og Klejnsmede:

„I Henhold til de nævnte Voldgiftsregler maa der herefter ikke foranlediges Arbejdsstandsning (Strejker, Blokader eller Lock-out) fra nogen af Siderne paa noget af

de nævnte Værksteder, uden at Forhandling mellem de paagældende Organisationers Bestyrelser har fundet Sted“.

Som man vil se, var disse Bestemmelser absolutte; nu kunde der i alt Fald ikke uden Forligsbrud ske nogen Arbejdsstandsning, før der var ført Forhandlinger, mellem Parterne, og i og for sig maatte det vel siges at være en naturlig Ting, at Arbejdsgiverne krævede Forhandling, før det kom til Krig. Vi skal imidlertid snart faa at se, at Arbejdsgiverforeningen ikke mente dette gensidigt.

Det første Aar af De samvirkende Fagforbunds Levetid formede sig saa temmelig roligt, det gjaldt om at fæstne Centralisationstanken og føre den ud i Praksis, men det skulde snart vise sig, at Freden ikke kunde blive varig. Dertil var Arbejdsgiverforeningen for uensartet i sin Sammensætning. Industri, Handel og Haandværk var sammenblandet. Man var derfor ikke altid lige gode Venner, og den tidligere Form for Arbejdsgiversammenslutning, som kendtes gennem Fællesrepræsentationen for Industri og Haandværk, saa i den nydannede Arbejdsgiverforening en Konkurrent, og hvad var naturligere, end at herhenhørende Forhold i væsentlig Grad kom til at gaa ud over Arbejderne? Det er jo altid Befolkningens brede Lag, der maa holde for, naar de forskellige Kampe, være sig nationale eller af anden Art, skal udkæmpes.

Det vilde være urimeligt at tale om De samvirkende Fagforbund uden samtidig at omtale Lockouten i 1899, som ialt varede noget over 4 Maaneder, nemlig fra 2. Maj til 8. September.

Tidligt paa Aaret 1899, nemlig den 4. Januer, opslog Direktionen paa A/S Titan, Centrifugefabrik, Meddelelse om, at da man ikke havde kunnet naa til Enighed om en forlangt Reduktion paa Akkordpriserne, saa vilde disse blive afskaffet, og i Stedet for vilde man gennemføre en Forhøjelse af Timelønnen op til 45 Øre. Det hele var sat i Scene med den for afdøde Direktør Hauberg sær-

egne Eclat. Arbejderne havde faaet Meddelelse om, at Opsynet i Værkstedet skulde forstærkes for derved at gennemføre saa hurtigt et Arbejdstempo som muligt, og Følgen af det hele blev, at Arbejderne gik deres Vej.

Sagen rejste en Storm i Arbejdsgiverforeningen, som traadte i Forhandling med De samvirkende Fagforbund. Der afsluttedes et Forlig, som affødte stærk Protest fra Jernindustriens Arbejdsgivere. Forliget gik nemlig ud paa, at Arbejdet skulde genoptages paa de Betingelser, som var gældende før Konflikten, indtil der kunde opnaas Enighed om nye Priser for Arbejdet.

Jernfabrikanterne valgte imidlertid at bøje sig for Arbejdsgiverforeningen, men senere forsøgte der et Stormløb, som dog endte med et Tillidsvotum til Formanden, Etatsraad Niels Andersen, som tilligemed Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse blev genvalgt. Dette forklarer noksom, at det ikke gik til med bare Elskværdighed indenfor den endnu unge Arbejdsgiverforening, og da der henad Foråret opstod Konflikt i Snedkerfaget, kunde man ligesom mærke, at der maatte en stor Kamp til for at bringe Forholdene i Lave.

Lockoutens officielle Anledning angives at være, at Snedkersvendene i 7 jyske Byer forkastede en Overenskomst, som var afsluttet under Hovedorganisationernes Medvirkning, og dette er jo rigtigt. Men ser man paa det særdeles begrænsede Antal Snedkersvende, som denne Sag angik, og læser man Skrivelserne, som udveksledes mellem Hovedorganisationerne under Optakten til Lockouten, saa er det tydeligt nok, at De samvirkende Fagorbund tog Sagen med den største Alvor og stadig gjorde alt for at faa de Par Snedkere til at bøje sig, medens Arbejdsgiverforeningen i en til den begrænsede Situation ingenlunde svarende Grad stadig holdt Krabasken truende over Hovedet paa Arbejderne.

I Fællesudvalget til Afgørelse af Arbejdsstridigheder hævdede Arbejdsgiverforeningens Ordfører, dels at Fælles-

udvalget ikke havde nogen Kompetence til at afgøre Retspørgsmaal, dels at Forliget af 8. September 1897 ikke bød Arbejderne nogen Garanti imod en Lockout som den, der var iværksat, kort og godt, man hævdede det rene Magtstandpunkt.

Men var Jernindustriens Arbejdsgivere, som allerede nævnt, med til at danne Optakten til Lockouten i 99, saa var de ogsaa i høj Grad medvirkende ved Afslutningen. De fleste af Datidens Mænd lever jo imidlertid ikke længere, men det skal siges her, at de i alt Fald levede længe nok til at være med til Inaugureringen af en ny Tid. Tidligt paa Aaret 1900 skabtes nemlig den første kollektive Overenskomst for Jernindustrien ved Hjælp af den administrerende Direktør for A/S Burmeister & Wain, hvis Firma samtidig traadte med ind i den nye Arbejdsgiversammenslutning for Jernindustrien, som dannedes omtrent samtidig. Denne Overenskomst er den første af kollektiv Art, som er sluttet indenfor Jernindustrien, den er i sine Principper gældende endnu og førte til, at der arbejdedes i ca. 20 Aar under fredeligere Forhold, end vi navnlig havde kendt dem i de sidste 10 Aar af det forrige Aarhundrede.

For os, der havde med Organisationsforholdene at gøre ved Udbruddet af Lockouten 1899, staaer denne Arbejdsstandsning som et eklatant Retsbrud imod Arbejdernes Organisationer. Som alt bemærket, havde Arbejdsgiverne fra første Færd krævet Voldgift paa alt muligt, ogsaa paa Lønspørgsmaal, og i 1897 havde man, som ligeledes nævnt, gennemført Princippet: Ingen Arbejdsstandsning før der er ført Forhandling efter Regler for Behandlingen af faglig Strid, og da man ikke destomindre uden nogen som helst Forhandling, og uden at der eksisterede nogen Konflikt i Jernindustrien, kastede vore Medlemmer ud i en Lockout, protesterede vi naturligvis af al Kraft. Sagen kom saa til Forhandling i det da bestaaende „Fællesudvalg til Afgørelse af Arbejdsstridig-

heder“, hvis Formand var afdøde Professor Deuntzer. Her fik disse Protester — eller 7 Sager, som det hedder i Fællesudvalgets Kendelse — følgende Afgørelse:

„Den stedfindende Lockout skønnes ikke at indeholde Retsbrud, som kan medføre Erstatning eller Bøde, men derimod for saa vidt at være i Modstrid med de mellem Parterne sluttede Overenskomster, som Lockouten skønnes at være i Uoverensstemmelse med de Forudsætninger, som Klagerne kunne have haft Føje til at gaa ud fra ved Overenskomsternes Oprettelse“.

Nu kan man jo sige om denne Kendelse, at den er noget valen. Arbejdsgiverne har kaldt den „salomonisk“, og sikkert nok udmærker den sig ikke rent umiddelbart ved stor Klarhed, men der er dog ingen Tvivl om, selv om den skyder Erstatningsspørgsmaalet fra sig, at den siger, at Lockouten er i Uoverensstemmelse med de Forudsætninger, som Klagerne kunde have haft Føje til at gaa ud fra ved Overenskomsternes Oprettelse.

Ikke destomindre løb Lockouten videre i næsten 3 Maaneder paa disse, lad mig kalde det, mangelfulde Forudsætninger, og Resultatet, som de fleste nulevende i alt Fald kender af Navn, blev jo Septemberforliget, som Arbejdsgiverforeningen straks søgte at udnytte meget stærkt ved den Aaret efter oprettede „Permanente Voldgiftsret“.

Forliget, der paa adskillige Punkter viste sig at være mindre klart, har imidlertid siden faaet sin Fortolkning gennem 10 Aars Virksomhed af Den permanente Voldgiftsret, som i 1910 omdannedes til „Den faste Voldgiftsret“. I den siden 1910 hengaaede Tid har noget over 600 Sager faaet deres Afgørelse, og det siger sig selv, at herigennem har ikke alene Septemberforliget faaet sin Udlægning, men der er skabt, hvad jeg vil kalde for en Retspraksis overfor næsten ethvert forekommende Tilfælde af Retsstrid mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Der er gjort adskillige Tilløb til at revidere „Septemberforliget“, men endnu er det ikke lykkedes, skønt Organi-

sationernes Udvikling gennem ca. 22 Aar nok skulde kunne synes at gøre det rimeligt at gaa til en Revision. Men Revision af Grundlove er som bekendt altid besværlig, og om en saadan drejer det sig i Virkeligheden her.

Med Lockouten 1899, hvor Organisationerne tog det første altomfattende Livtag, og med den derpaa følgende Oprettelse af Den permanente Voldgiftsret, er vi inde i en Udvikling, hvor Retsspørgsmaal af den Art, som Bruddet paa Regler for Behandlingen af faglig Strid ikke mere som i 1899 kan føre til Arbejdsstandsning; den bestaaende Retsinstitution vil være en Hindring derfor. Derimod er der ingen Hindring for, at der kan opstaa selv de allerstørste Konflikter paa de saakaldte Interessespørgsmaal, d. v. s. Realitetsspørgsmaal om Løn- og Arbejdsforhold. Om man vil naa dertil, at ogsaa herhenhørende Spørgsmaal en skønne Dag vil kunne afgøres ved Voldgift, skal jeg ikke udtale mig nærmere, men jeg tror dog, at en Forandring i det nuværende maa betinges af noget i den Retning, som vi kalder industrielt Demokrati, d. v. s. større Medbestemmelsesret for Arbejderne med Hensyn til Bedrifternes Ledelse, de to Ting hænger efter min Mening ret nøje sammen ud fra Grundsætningen, at forøget Magt giver forøget Ansvar.

— Jeg vil herefter gaa over til at sige nogle Ord og nævne nogle Tal til Belysning af Spørgsmaalet: Hvad Gavn har Arbejderne haft af De samvirkende Fagforbund og hvilken Betydning har denne Organisation haft overfor vort Samfund? De samvirkende Fagforbund har ikke alene i høj Grad været Fagorganisationernes Repræsentant og Talsmand overfor Arbejdsgiverne, men denne Organisation har ogsaa været Arbejdernes — dette Ord taget i videst mulig Betydning — Repræsentant overfor Samfundet og Statsmagten. Man har i den senere Tid

talt og skrevet flittigt om „Opløsningen“ indenfor De samvirkende Fagforbund. Talen herom savner imidlertid efter min Anskuelse fuldstændig Grundlag. Arbejdsgiverforeningen kan have nogen Indflydelse herpaa ved Maa-den, hvorpaa man driver sin Lockout-Politik, en Politik som jeg mener savner Berettigelse, men jeg skal indrømme, at Lockouten i alt Fald har den gode Egenskab, at den bringer dem, den gaar ud over, til at føle sig som samhørende og som solidariske. Men der er samtidig en Fare ved Lockouten, ogsaa Sympatilockouten, saavel som ved Strejke og Sympatistrejke, at de i deres videre Forløb kan føre til Generalstrejke saavel som til Generallockout, som igen kan have uberegnelige Konsekvenser.

I denne Forbindelse ser jeg De samvirkende Fagforbund som værende det uundværlige Fællesorgan for Arbejderne. Det har vist sig under Verdenskrigen og Højkonjunkturen, og det viste sig i særlig i Grad i 1920, hvor vi endnu stod i Højkonjunkturs Tegn, og hvor Arbejdsgiverforeningen, efter min Mening uden noget Grundlag erklærede Lockout og derved tillige, saaledes ser det i alt Fald ud for mig, skabte Baggrund for et politisk Kup, der nær kunde være blevet farligt i sit videre Forløb, men som ved De samvirkende Fagforbunds faste og maadeholdne Optræden førte til Forlig paa alle Omraader, saaledes som Samfundet — ogsaa Arbejdsgiverne — kunde være tjent med det.

Naar jeg iøvrigt skal se paa, hvad Fagorganisationerne har opnaaet for deres Medlemmer, saa er det selvfølgelig meget vanskeligt at slaa fast, i hvor høj Grad disse Resultater skyldes netop Sammenslutningen. Jeg kender godt Teorien hos en berømt tysk Feltmarskal, der holdt paa at marchere spredt og slaas samlede. Jeg er ikke Strateg nok til at vide, om hans Teori var rigtig, men i alle Tilfælde anser jeg det for nødvendigt indenfor Fagorganisationerne ikke blot eventuelt at slaas samlede,

men ogsaa under fredelige Forhold, herunder ogsaa eventuelt under Optakt til sociale Krige, at marchere samlede.

Saa længe De samvirkende Fagforbund har bestaaet, har der jo været enkelte Organisationer, der fra Tid til anden enten er bleven udelukkede, eller som har meldt sig ud. Det er en bekendt Sag, hvorledes Byggefagene staar, ikke alene udenfor De samvirkende Fagforbund, men Københavnerne staar ogsaa udenfor deres faglige Landsforbund. Efter min Mening har dette medført Tilstande i Byggeindustrien, som ikke i Længden er holdbare, og selv om den enkelte Sektion virkelig en Tid kan opnaa Fordele ved at staa isoleret, saa vil dette i Længden vise sig at være uholdbart, og i Virkeligheden vil en saadan Tilstand i det lange Løb være til Skade, ogsaa for andre end dem, der indtager en herhenhørende Særstilling. Jeg erkender, at det i nogen Grad og bl. a. maa ses i Relation til, hvorledes saadanne Fags Arbejdsgivere stiller sig til Arbejdsgiverforeningen og omvendt.

Men i saadanne Forhold, som jeg her taler om, er det bedst at se bort fra Detailler.

Arbejderne naaede i 1919 bl. a. til Gennemførelsen af 8-Timersdagen. De naaede dertil i Kraft af en international Bevægelse med det samme Maal for Øje. Startet af en Franskmand for 32 Aar siden maatte Majdemonstrationerne og Arbejdernes Bestræbelser over hele Verden i den samme Retning føre til den forkortede Arbejdstid, hvis Maal var Maksimalarbejdsdagen paa 8 Timer. Centraleuropa kom i saa Henseende bag efter de vestlige Lande, men det kom med. Og 8-Timersdagen kom over os alle sammen med en Kraft, som ikke alene gjorde det meningsløst at tale om separatstaaende Organisationers Indflydelse paa dette Forhold, men ogsaa urimeligt at tale om det enkelte Lands eller de enkelte Organisationers Indflydelse paa denne Bevægelse.

Nu er Reaktionen ganske vist paa menneskelig Vis indtraadt lige saa hurtigt om ikke med samme Styrke,

men 8-Timersdagen vil nok holde i Kraft af den tekniske Udvikling, og i Kraft af Grænserne for det menneskelige Legemes Ydeevne. Og Arbejdstiden er jo efterhaanden undergaaet en ikke ubetydelig Afkortning gennem Tiderne. I 1872 var Arbejdstiden for 30,9 pCt. af Arbejderne over 11 Timer. 93,8 havde over 10 Timers Arbejdstid, medens 5,7 havde 10 Timers Arbejdstid og kun 0,5 under 10 Timer.

I 1899 var dette forandret til, at 8,03 pCt. havde over 11 Timer. De 93,8 pCt., som i 1872 havde mere end 10 Timer, var gaaet ned til 15,53, medens nu i 1899 70,7 pCt. stod paa 10-Timersdagen og 13,77 pCt. havde under 10 Timer.

Bevægelsen i Retning af Forkortelse af Arbejdstiden gik fortsat sin jævne Gang, og det sidste Tag kunde derfor tages uden altfor store Virkninger, navnlig fordi Arbejdsgiverforeningen jo ikke glemte at forlange, at de 8 Timer skulde være effektive med Afskaffelse i stor Udstrækning af hidtil gældende Respittid, Drikkepauser o. lign., saaledes som vi har kendt dem under den længere Arbejdstid — Tilstande, som vi meget nødtigt vil vende tilbage til, og som kun vilde skade saavel Industrien som Arbejderne.

Men hvad jeg her vil slaa fast er, at trods al international Organisation, saa vilde vi næppe i 1919 uden De samvirkende Fagforbund eller en anden centraliseret Myndighed for Arbejderne være naaet til ensartede Bestemmelser med Hensyn til Arbejdstiden.

Og ser vi paa Lønningerne, saa er det jo en kendt Sag, at ved Forhandlinger herom diskuterer Parterne ikke alene det specielle Fags Forhold, nej, man kender og diskuterer ogsaa Lønningerne i andre Fag og Brancher indenfor Landets Grænser, og man diskuterer dem lige saa selvfølgelig internationalt.

Naar jeg nu et Øjeblik skal se paa, hvad Gavn Arbejderne iøvrigt har haft af deres Organisationer og spe-

cielt af De samvirkende Fagforbund, saa maa jeg ligesom i det foregaaende nævne nogle Tal fra Tiden før Centralisationen begyndte at øve sin Indflydelse. For 1872 angiver Statistiken en Løn af 19,9 Øre for mandlige Arbejdere og med en Arbejdstid af 11,3 Timer. I 1899 er disse Tal forandret til 35,5 Øre med en Arbejdstid paa 10,1 Time daglig. Lønnen er altsaa i dette Tidsrum steget med 60 pCt., men naar man samtidig regner med den Forkortelse paa 1,2 Timer daglig, som i samme Tidsrum er sket, bliver den virkelige Fremgang 80 pCt. eller Firefemtedel i Løbet af 27 Aar.

Paa Grund af stadige Mangler ved vor Lønstatistik er det svært at finde Tal, som ikke er mere eller mindre inkommensurable, men i 1905 blev den gennemsnitlige Ugeløn i Industrien for faglærte Arbejdere opgjort til 25 Kr., d. v. s. 29 Kr. i Hovedstaden, 23 Kr. i Provinserne og 20 Kr. paa Landet, for Arbejdsmænd til 20 Kr. og for Kvinder til 12 Kr. I Sammenligning med Lønnen fra 25 Aar tidligere betød dette en Stigning af ca. 50 pCt. Fra dette Tidspunkt indtil Verdenskrigens Udbrud i 1914 kan Stigningen gennemsnitlig anslaaes til ca. 25 pCt.

Samtidig daler Arbejdstiden jævnt. I 1910 opgav De samvirkende Fagforbund denne til gennemsnitlig 9,7 Timer daglig i Sammenligning med 11,3 i 1872, altsaa en Forkortelse i Løbet af 40 Aar paa henimod 2 Timer. I 1918 angives Gennemsnittet til 9,5 Timer, og ved Overenskomsten i Maj 1919 gennemførtes som bekendt 8-Timersdagen med 1. Januar 1920 som sidste Frist.

Under og efter Verdenskrigen med dermed følgende Konjunkturer og Prisstigninger steg Lønnen selvfølgelig i en Grad, som vi ellers ikke er vant til det. Statistisk Aar bog for 1922 angiver for Aaret 1914 en Gennemsnitstimefortjeneste paa 55 Øre og for September 1921 185 Øre eller en Stigning i Timefortjeneste af ca. 236 pCt. Tallene gælder 71506 mandlige Arbejdere.

Denne Gennemsnitløn er jo, hvad ikke maa glem-

mes, dalet stærkt i Kraft af den betydelige Reduktion, som har fundet Sted i Aar med de 15 pCt. efter April-Forliget. Der er desforuden ikke ubetydelige Reduktioner at notere herudover, men nøjagtige Tal, som angiver dette Forhold, haves endnu ikke. Imidlertid kan det nok slaas fast, at der i de nuværende Lønninger er Dækning for Arbejdstidsforkortelsen og for de forhøjede Priser paa Livsfornødenhederne og derudover en mindre Margen i de forskellige Fag og Industrier, en Rest, der altsaa skulde udgøre en virkelig Forbedring i Arbejdernes Kaar, en Forbedring, jeg nok tør betegne som en Naturnødvendighed, naar man betragter Arbejderklassens hele hidtidige Stilling i Forhold til andre Samfundsklasser.

Spørgsmaalet om Løn- og Arbejdsforhold er jo imidlertid ogsaa et Spørgsmaal af international Betydning, derfor er det samtidig en Nødvendighed, at De samvirkende Fagforbund og Fagforeningerne i det hele taget deltager i den internationale Bevægelse.

I saa Henseende kan det anføres, at de enkelte Forbund har deltaget i Arbejdernes internationale Organisation i det mindste i de sidste 30 Aar, men det centrale i den internationale Fagforeningsbevægelse daterer sig fra 1901 fra en Kongres i København, hvor de første Aftaler blev truffet. Aaret efter traf man paa en Fagforeningskongres i Stuttgart Aftale om Oprettelsen af et internationalt fagligt Sekretariat, som underlagdes de tyske Fagforeninger med Carl Legien i Spidsen. I 1904, hvor en international Fagforeningskongres fandt Sted i Amsterdam, ses de internationalt sammensluttede Fagforeninger at have naaet et Antal af ca. 2½ Mill. Medlemmer, hvoraf over 1 Mill. var Medlemmer af de tyske Fagforeninger. Medlemstallet i denne Centralisation har været i en stadig Udvikling, og det var paa sit højeste i 1919 med ca. 23 Mill., men er siden, begrundet paa forskellige Udtrædelser og paa Basis af Krisetiderne dalet til i 1921 at være 21991615. Oprindeligt var de internationale

faglige Sekretariater rene Oplysningsbureauer; paa et tidligt Stadium optog de enkelte Industriers eller Fags internationale Bureauer dog ogsaa den Opgave at gennemføre international Rejse- og Arbejdsløshedsunderstøttelse, og senere hen ogsaa Spørgsmaalet om Støtte under faglige Konflikter, hvor man i enkelte Fag endogsaa er gaaet til at yde obligatoriske Bidrag til en vis Grad.

Jeg har nu forsøgt med nærværende ved Hjælp af forskellige Data og Tal at give et Billede af den Udvikling og Forbedring i Løn- og Arbejdsvilkaarene, som har fundet Sted, men kan naturligvis, som allerede sagt, ikke nøjagtig angive De samvirkende Fagforbunds Andel heri, men at Oprettelsen af De samvirkende Fagforeninger i 1886 og ca. 12 Aar senere Dannelsen af De samvirkende Fagforbund har haft en overordentlig Indflydelse paa Forholdenes Udvikling, er ganske utvivlsomt.

Ved sidste Aarskifte stod De samvirkende Fagforbund med et Medlemstal paa 244372, hvilket var en Nedgang fra 1920 paa ca. 36000, som væsentligt skyldes stor Afgang i Medlemstallet hos Organisationer, som har været Genstand for Konjunkturedgang og den store Arbejdsløshed. Udenfor De samvirkende Fagforbund staar samtidig organiseret 78702 Arbejdere, som i større eller mindre Grad kan regnes til samme Kategori som Lønarbejdere, og som anvender de samme Metoder som Fagforbundene for at forbedre deres Kaar det mest mulige.

Spørgsmaalet rejser sig nu: Hvad vil det blive til med Arbejdsmændene, som har meldt sig ud? Og dertil vil jeg sige, at Udmeldelsen jo i alt Fald først vil være effektiv om et Aar, og om det bliver til noget er vist usikkert. De samvirkende Fagforbund har fornylig haft en Generalforsamling, hvor man med stor Enstemmighed vedtog en lang Række Lovændringer, der i det store og hele er egnede til at styrke De samvirkende Fagforbund som Institution. Paa et enkelt Punkt vedtog man, at De samvirkende Fagforbund ikke kan slutte Overenskomst

paa Organisationernes Vegne. I Realiteten betød det, ta man paa Forslag af Arbejdsmændene gav dem en Anledning til at forsøge at faa deres Udmeldelse annulleret. De samv. Fagforbund vil som hidtil tage Stilling til de faglige Situationer paa den Maade, at man under visse Forhold fratager den Organisation Støtte, som ønsker at gaa sine egne Veje.

Iøvrigt vil Arbejdsmandsforbundets eventuelle Udtræden ikke forandre stort i de Forhold, som har eksisteret de sidste Par Aar under de omfattende Overenskomstforhandlinger, men en Udtræden vil jo sikkert nok betyde andre Forskydninger i Arbejdernes Organisationsforhold; men for mig staaer det som utvivlsomt, at De samvirkende Fagforbund i Kraft af Centralisationens store Betydning for Fagorganisationerne og deres Medlemmer fortsat vil staa som den Faktor, der repræsenterer Arbejdernes Interesser overfor vort Samfund som Helhed.

Selvfølgelig opstaaer der Stemninger og tilsyneladende Interesses modsætninger, hvor det drejer sig om Organisation af mere end 300000 Arbejdere, Mænd og Kvinder, i et lille Land som vort, men i Virkeligheden raader der en meget stærk Samfølelse mellem de fagorganiserede Arbejdere, en Samfølelse, som, ledet i den rigtige Retning, er af uendelig stor Betydning, ikke alene for Arbejderne selv, men for hele vort Lands Økonomi.

Det er selvsagt ogsaa af overmaade stor Betydning, hvorledes de organiserede Arbejdsgivere stiller sig overfor denne store organiserede Arbejderhær. Heldigvis, kan jeg tilføje, er der en stor Del Arbejdsgivere, som forstaaer sig paa vor Tid, og som er villige til at komme Arbejderne, deres Ønsker og Krav imøde, og det er i denne Forbindelse værd at erindre, at begge Parters Organisationer støtter sig til en stærk Retsinstitution som Den faste Voldgiftsret efterhaanden er blevet og til Statens Forligsinstitution, som ligeledes i Tidens Løb er blevet styrket og udvidet. Dertil kommer, at Organisations-

tanken i den Grad er slaaet igennem hos alle Arbejdere, at Lockouterne, saaledes som vi kender dem fra 90'erne i forrige Aarhundrede, ikke mere har den samme Virkning som forhen. Dette kunde maaske føre til, at Arbejdsgiverne i den kommende Tid noget mere vil være at faa i Tale paa Spørgsmaalet om fagvise og industri-vise Forhandlinger om Løsning af Overenskomstspørgsmaalene, saaledes at man i størst mulig Grad undgaar enhver Ophobning af det altid tilstedeværende Konfliktsstof.

Til Slut endnu kun dette: I de 25 Aar, som nu snart er forløbne, siden De samvirkende Fagforbund blev dannet, er ikke blot en Stand, men store Dele af vort Samfund hjulpet frem til bedre Kaar og til et højere Kulturstade, og heri har De samvirkende Fagforbund en i alt Fald ikke uvæsentlig Andel.